

1995

3

**POMAGAMY
SOBIE
W PRACY**

**OPOLSKI KWARTALNIK
INFORMACYJNO-METODYCZNY**

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emanuela Smółki
w Opolu

POMAGAMY SOBIE W PRACY

Opolski kwartalnik informacyjno-metodyczny

Rocznik XL

Nr 3

Opole 1995

Zespół redakcyjny:

Małgorzata Bartoszevska

Alicja Bujak

Joanna Czarkowska - Pasierbińska

Hanna Jamry

Violetta Łabędzka

Piotr Polus

Anna Śliwińska

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emanuela Smolki

45-081 Opole, ul. Piastowska 18 - 19

Tel. red. 53-64-74

Pracownia Małej Poligrafii WBP w Opolu

Nakład 210 egz.

Spis treści

Violetta Łabędzka - Kronika wydarzeń społeczno-kulturalnych Opolszczyzny (styczeń - maj 1995 r.)	5
Józef Pixa - Koncepcja poszerzenia działalności bibliotek Caritas z uwzględnieniem roli biblioteki centralnej w Opolu	9
Józef Pixa - Zabezpieczenie nowej książki przed zniszczeniem	15
Helena Nocoń - Izba Śląska.....	18
Mirosława Wąsowicz - Stanisława Przybyszewska. Wybór literatury.....	21
Aleksandra Paniewska - Brzechwa dzieciom. Zabawa literacka dla młodszych dzieci.....	28
Hanna Jamry - Nowości o Śląsku Opolskim	36
Anna Śliwińska - Kalendarz rocznic i obchodów (III kwartał 1995 r.)	39
O prawie autorskim	46

WKLADKI

Rebusy - oprac. Teresa Mazur, Aleksandra Paniewska

Zgadywanka z nagrodami

KRONIKA WYDARZEŃ SPOŁECZNO - KULTURALNYCH OPOLSZCZYZNY

(styczeń - maj 1995 r.)

STYCZEŃ

18 I Zm. Fryderyk Kremser

Zasłużony Opolanin, znakomity artysta fotografik, krajoznawca, regionalista. Aktywny członek Związku Polskich Artystów Fotografików. Uczestnik kilkunastu krajowych i zagranicznych wystaw.

21 I Obchody 20-lecia pracy artystycznej Teatru im. Jana Kochanowskiego w Opolu.

Jubileuszowi towarzyszyła premiera "Tartufa" Moliera.

Formalnie Teatr rozpoczął działalność 1.01.1975 r. Uroczyste otwarcie nowego gmachu teatru połączone z inauguracją pracy artystycznej i dwiema premierami na obu scenach ("Przedwiośnie" w reż. S. Breidyganta oraz "Protesilas i Laodamia" w reż. W. Jesionki) odbyło się 22 - 24.01.1975 r.

28 I X Wojewódzki Przegląd
Zespołów Kolędniczych

"HERODY '95"

(Lewin Brzeski)

Celem Konkursu jest pielęgnowanie tradycyjnych a jednocześnie zanikających elementów kultury ludowej.

Berło Heroda otrzymał zespół "Kolędziolki" ze Szkoły Podstawowej w Kalkowie.

LUTY

11 II Gmina Skoroszyce oraz Prezes Elektrowni "Opole" S.A. Józef Pękała otrzymali "Złote Laury" w prestiżowym konkursie Regionalnej Izby Gospodarczej w Katowicach, Telewizji i Radia Katowice oraz "Trybuny Śląskiej"

MARZEC

4 III Zm. prof. dr hab. Teodor Musioł

Nestor opolskich pedagogów, wieloletni pracownik WSP i Instytutu Śląskiego. Był organizatorem szkolnictwa polskiego na Opol-szczyźnie w okresie powojennym, działaczem oświatowym, pedagogiem i wychowawcą wielu pokoleń nauczycieli i naukowców opolskiego środowiska. Dorobek naukowy profesora obejmuje ponad 140 pozycji wydawniczych. Prof. Teodor Musioł był współtwórcą wielu instytucji naukowych m.in. WSP, WSi. Instytutu Śląskiego, Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Studiów Nau-czyielskich w Opolu i Raciborzu.

11 III Rozstrzygnięcie

IV Turnieju Jednego Wiersza o Laur Stowarzyszenia Żywych Poetów

(Finał Turnieju odbył się 25 III w brzeskim ratuszu)

Nie przyznano pierwszej i drugiej nagrody, trzy równorzędne III nagrody otrzymali:

Tomasz Przybylak (Poznań) za tekst "Słowo jest cieniem".

Monika Mostownik (Kraków) za wiersz "Świat chory na serce"

Elżbieta Więcek (Kraków) za "Głębie ostrześci"

Stowarzyszenie Żywych Poetów to formacja młodych twórców z Brzegu, założona z inicjatywy Janusza Wójcika. Działa w mieście od kilku lat i od początku istnienia turnieju patronuje tej imprezie.

19 III Wręczenie "Złotych Masek"

Nagrodę przyznaną przez redakcję Nowej Trybuny Opolskiej i Wojewodę Opolskiego za szczególne osiągnięcia aktorskie otrzymali:

Grzegorz Minkiewicz i Andrzej Mikosza.

"Złote Maski" to konkurs redakcji "Kroniki Beskidzkiej", "Gazety Częstochowskiej", "Wieczoru" i "Nowej Trybuny Opolskiej" pod patronatem wojewodów bielskiego, częstochowskiego, katowickiego i opolskiego. Nagrody przyznawane są dla najlepszych twórców teatralnych za szczególne osiągnięcia artystyczne w dziedzinie sztuki aktorskiej, reżyserii, scenografii, muzyki, baletu - choreografii. Jury bierze pod uwagę wydarzenia teatralne od 1 III roku ubiegłego do 1 III roku bieżącego.

KWIECIEŃ

1 IV - 8 IV XX Opolskie Konfrontacje Teatralne

Dwie nagrody główne przyznano:

Towarzystwu "Wierszalin" za przedstawienie "Kłątwa" wg Stanisława Wyspiańskiego;

Andrzejowi Łapickiemu za reżyserię "Ślubów panińskich" Aleksandra Fredry w Teatrze Powszechnym w Warszawie i za rolę Radosta w tym przedstawieniu.

Źozostałe nagrody otrzymali:

Lucja Kossakowska za scenografię i kostiumy do "Ślubów panińskich", Małgorzata Abramowicz za rolę Basi w "Krakowiakach i Góralach", Justynia Sieńczyłło za rolę Anieli w "Ślubach panińskich", Sławomir Maciejewski za rolę Jontka w "Krakowiakach i Góralach" i Andrzej Wichrowski za rolę Inocentego w "Iwonie , księżniczce Burgunda".

3 IV - 30 IV Dni Francuskie
Opole '95

Organizatorzy Ośrodek Alliance Françoise oraz opolski oddział Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Francuskiej w tych dniach chcieli zaprezentować Francję nowoczesną tak w dziedzinie nauki, jak i techniki. Między innymi przybliżyli pojęcie "minitel", zwrócili uwagę na Eurotunel i bezpieczną technikę jądrową.

6 IV Wybór prof. Franciszka Marka na rektora Uniwersytetu Opolskiego

Ur. w 1930 r. w Bełku k. Rybnika. Absolwent Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Wrocławskiego. Przed wyborem na stanowisko

rektora UO był dziekanem Wydziału Filologiczno - Historycznego.

9 IV, 11 IV Dni Muzyki Pasyjnej

W programie tegorocznych Dni Pasyjnych znalazły się dzieła zaliczane do najznakomitszych utworów światowej literatury muzycznej: "Stabat Mater" Gioacchino Rossiniego oraz "Pasja wg św Mateusza" Jana Sebastiana Bacha.

12 IV Opole , obok Częstochowy, Przemyśla i Suwałk zostało uhonorowane Flagą Honorową Rady Europy, będącą wyrazem uznania za otwarcie i współpracę z partnerami. O nagrodzie zadecydowała Komisja ds środowiska, zagospodarowania terenu i władz lokalnych przy Radzie Europy

20 IV - 15 VI Prudnicka Wiosna Muzyczna

Złożyły się na nią konkursy plastyczne, fotograficzne oraz inne imprezy rozrywkowe.

24 IV - 28 IV VIII Międzynarodowy Festiwal Perkusyjny

Gośćmi tegorocznego Festiwalu byli zespół Walk Away i Mino Cinelu oraz Bill Molenhof i Robert van Sice.

26 IV Zm. Franciszek Adamiec

Przewodniczący Opolskiego
Towarzystwa Kulturalno-Oświatowego.

Ur. się 22 X 1916 r. Po ukończeniu
Gimnazjum w Bytomiu podjął pracę w
redakcji polskich gazet wydawanych w
Opolu przez Związek Polaków w
Niemczech. Po wojnie pełnił m.in. funkcję
wicedyrektora Wojewódzkiej i Miejskiej
Biblioteki Publicznej oraz Dyrektora
Muzeum Śląska Opolskiego. Był
współżycielem i przez 25 lat
redaktorem "Kalendarza Opolskiego".

27 IV - 28 IV Proscenium '95

XIII Wojewódzkie Spotkania
Amatorskich Teatrów Drama-tycznych

Za najlepszy spektakl uznano "Idiotę"
w reż. Sławomira Kuligowskiego, w
wykonaniu teatru "Pakamera" z Opola,
wyróżnienie w kategorii reżyserii
przypadło Agnieszce Ejsmont za
przygotowanie przedstawienia "Modlitwa"
w wykonaniu grupy "P - 5". Robert
Konowalik otrzymał nagrodę za
inscenizację przedstawienia "3 x
Szekspir". Za teksty do piosenek
zaprezentowanych z "Nazarejczyku"
przygotowanym przez grupę Jankes
wyróżniono Marzenę Foszczyńską, a za
kostiumy do "Scen z życia smoków" -
grupę Tetrader. Grupa Jankes otrzymała
także wyróżnienie za przedstawienie
"Nazarejczyk".

MAJ

5 V Po raz pierwszy w Opolu
obchodzono Światowy Dzień Europy

7 V - 11 VI XI Muzyczne Święto
Kwitnącej Azalii Moszna '95

W tym roku część koncertów
zatytułowanych "Ze śląskiej tradycji"
miała na celu podkreślenie tych
elementów historycznych, które mówią o
wkładzie Opolszczyzny w rozwój kultury
europejskiej. W koncertach tych
prezentowano twórczość J.Ph. The-
lemanna oraz L. von Beethovena i J. El-
snera.

18 V - 19 V XXIX Wojewódzkie
Spotkania Amatorskich Teatrów Lalek

Nagrody otrzymali:

Teatrzyk "Muminek" z Opola, Zespół
"Faska" z Piotrowki, Słuchacze PS AK w
Opolu oraz Teatrzyk "Widziadło" z Krap-
kovic

20 V - 27 V Międzynarodowy Śląski
Festiwal Muzyczny

"Porozumienie"

Brzeg - Wrocław '95

Festiwal w swych założeniach ma
symbolizować porozumienie
międzynarodowe, ma promować kulturę
muzyczną całego Śląska.

Józef Pixa

Koordinator bibliotek rejonowych

Diecezji Opolskiej i Gliwickiej

**KONCEPCJA POSZERZENIA DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK
CARITAS Z UWZGLĘDNIENIEM ROLI BIBLIOTEKI
CENTRALNEJ W OPOLU**

Biblioteki rejonowe przy "Caritas" Diecezji Opolskiej mają już swoją trzyletnią historię. Na terenie diecezji opolskiej i gliwickiej działa obecnie osiem bibliotek rejonowych w takich miejscowościach jak: Dobrzeń Wielki, Staniszcze Wielkie, Racibórz, Kędzierzyn-Koźle, Bytom, Gliwice i Zabrze. Zapoczątkowanie tej działalności było możliwe dzięki środkom otrzymanym od Rządu Federalnego Niemiec poprzez "Caritas" z siedzibą we Freiburgu. Założeniem tych bibliotek jest propagowanie literatury dwujęzycznej. Biblioteki gromadzą książki polskie i niemieckie. Niemcy przysyłają książki w języku niemieckim oraz dają pieniądze na zakup polskich książek oraz książek niemieckich o tematyce śląskiej (np. wydawnictwa Laumanna). Niemcy organizują również fachowe szkolenia dla bibliotekarzy.

Z początkiem listopada 1994 roku gościliśmy w Opolu dyrektora Towarzystwa im. św. Karola Boromeusza z Bonn, dra Brockmanna. Towarzystwo istnieje już sto lat i ma na celu propagowanie czytelnictwa, przede wszystkim poprzez organizowanie bibliotek. Podczas wizyty u ks. biskupa ordynariusza Alfonsa Nossola okazało się, że ks. biskup jako młodzienciek korzystał z ówczesnych bibliotek św. Karola Boromeusza, które na Opolszczyźnie istniały i był ich wiernym czytelnikiem.

Nasze biblioteki gromadzą, przede wszystkim literaturę religijną, aczkolwiek nie brak tu również sporej ilości książek natury ogólnej, jak encyklopedie, słowniki czy lektury szkolne.

W październiku 1994 roku powołane zostało przy bibliotekach rejonowych "Caritas" Diecezji Opolskiej stanowisko koordynatora tychże bibliotek. W Opolu powstała nie tyle biblioteka centralna, co główna dyspozytornia, mająca na celu przekazywanie otrzymanych książek z Niemiec, jak i zakup nowych książek i rozdzielenie ich do poszczególnych bibliotek rejonowych, z uwzględnieniem specyficznych potrzeb poszczególnych miejscowości. I tak np. zapotrzebowanie na książkę inne będzie na wsiach, a inne w mieście będącym siedzibą szkół średnich czy wyższych. Nie jest przypadkiem, że biblioteki rejonowe działają przy instytucji "Caritas", która w zamierzeniach swoich ma pomagać tym najbiedniejszym. Jest to pomoc nie tylko materialna, ale i duchowa. Dzisiaj, kiedy półki księgarskie uginają się pod ciężarem różnorodnych książek: dobrych i złych, ale przeważnie drogich, bardzo wiele rodzin nie stać na ich zakup. Nie stać na zakup książek, które powinny być w każdej bibliotece domowej, jak: encyklopedie, słowniki, różnego rodzaju praktyczne poradniki domowe. I tutaj właśnie biblioteki rejonowe "Caritas" przychodzą z pomocą, udostępniając szeroką gamę książek, na których zakup nie stać dzisiaj przeciętnej polskiej rodziny.

Jak ma w przyszłości funkcjonować owa centralna rozdzielnia książek w Opolu i jakie ma spełniać zadanie? Podstawową rzeczą jest komputeryzacja. Centrala w Opolu musi mieć do dyspozycji komputer i odpowiedni program, dzięki któremu zarejestrowane zostaną wszystkie książki bibliotek rejonowych. Byłaby to oczywiście podstawowa informacja o książce i miejscu, gdzie książka się znajduje. Aby jednak infor-

macja ta mogła zaistnieć, trzeba wszystkie pozycje książkowe wprowadzić do programu. Jest to zajęcie czasochłonne, ale trzeba je podjąć, ponieważ tylko w ten sposób można przejść do następnego etapu, który powinien być celem każdego bibliotekarza, a mianowicie: by odpowiednia książka była na odpowiednim miejscu.

Biblioteki rejonowe "Caritas" spotkały się z bardzo przychylnym przyjęciem i wielkim zainteresowaniem ze strony Wydziału Kultury i Sportu Urzędu Wojewódzkiego w Opolu, jak i ze strony Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu, która zadeklarowała wszelkiego rodzaju pomoc merytoryczną i szkoleniową. Równocześnie chcielibyśmy, by nasza działalność była znana nie tylko na Opolszczyźnie, ale i w całym kraju. Stanie się to możliwe dzięki informacjom o naszej działalności przekazywanym systematycznie Bibliotece Wojewódzkiej, która w swoich biuletynach rozpowszechni je na cały kraj. Jesteśmy za to bardzo wdzięczni władzom wojewódzkim i mamy nadzieję, że współpraca ta przyniesie obopólne korzyści.

Biblioteka Wojewódzka w Opolu zorganizowała w listopadzie 1994 r. w Kamieniu Śląskim sesję naukową pn. "Działalność bibliotek publicznych na rzecz mniejszości narodowych" z udziałem wybitnych specjalistów bibliotekarzy z całej Polski. Biblioteki rejonowe "Caritas" zaznaczyły tam swoją obecność poprzez udział w dyskusji i podanie podstawowych wiadomości o naszej działalności.

Chcielibyśmy, by w przyszłości na naszym terenie działało nie tylko osiem bibliotek "Caritas". Patrząc na mapę diecezji opolskiej daje się zauważyć wyraźny brak naszych jednostek w takich rejonach, jak Nysa, Prudnik czy Głubczyce. Nie muszą to być oczywiście biblioteki w tych miastach. Mogą to być biblioteki zlokalizowane na wsiach, ale w rejonach

wyżej wymienionych miast. Mamy nadzieję, że odpowiednia informacja przekazana księżom proboszczom, pomoże w znalezieniu lokum i osób chętnych do prowadzenia tego rodzaju działalności. Pragnę zauważyć, że w tym krótkim okresie działalności już mam pierwsze sygnały od księży proboszczów, chętnych do otwarcia na swoim terenie biblioteki "Caritas".

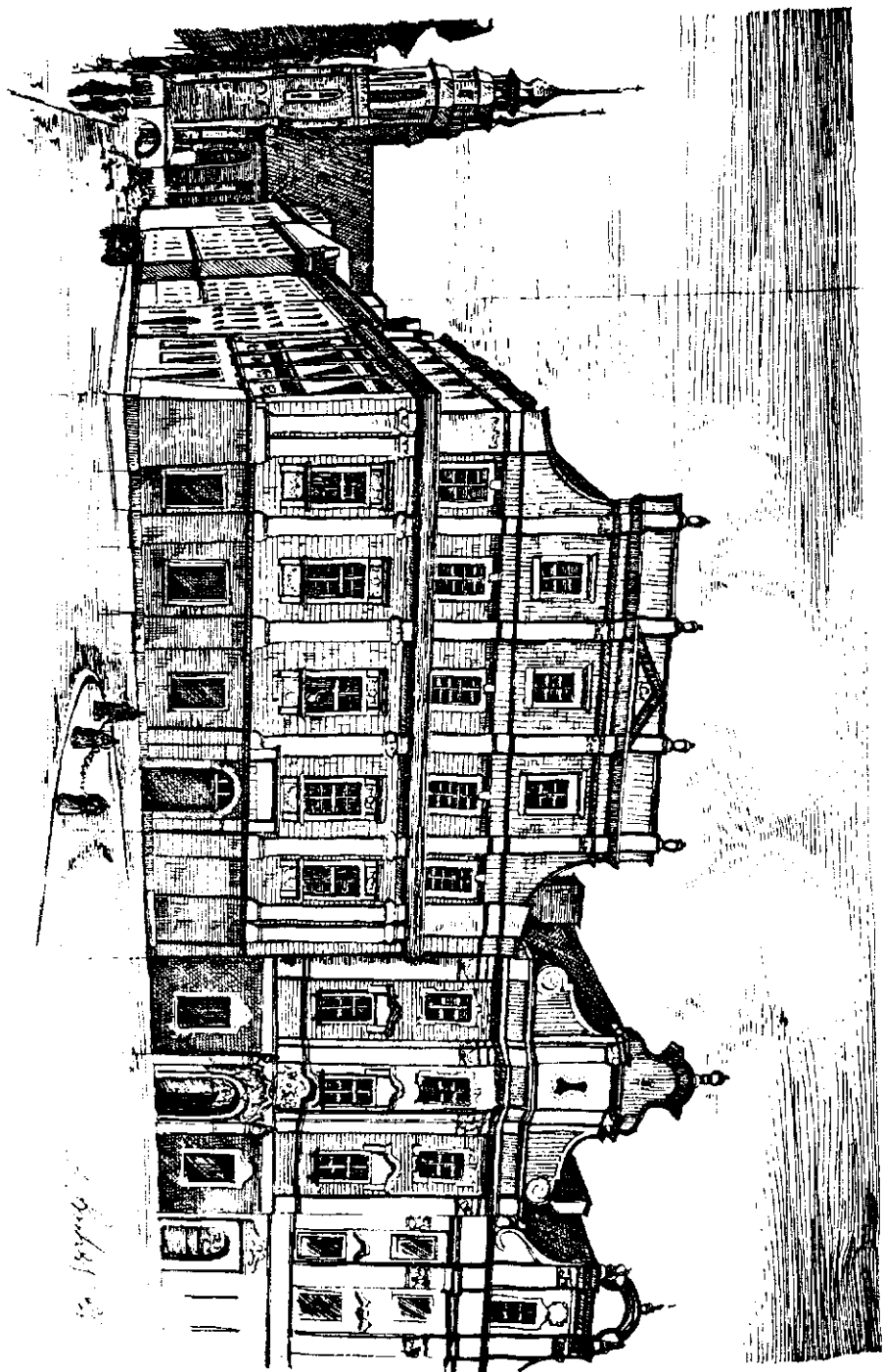
Niektóre z naszych bibliotek mieszczą się w nieodpowiednich pomieszczeniach. Tak jest np. w Gliwicach czy Bytomiu. Mamy zapewnienie ks. biskupa diecezji gliwickiej, że będzie miał nasze plany i zamierzenia na uwadze. Chcielibyśmy w Gliwicach, mieście Politechniki Śląskiej, utworzyć prawdziwą bibliotekę dla inteligencji katolickiej, z odpowiednio elitarnym księgozbiorem.

Nie wspomniałem jeszcze o tzw. bibliotekach na kółkach. Chcę powiedzieć, że jest to ewenement na skalę naszego kraju. Na wspomnianej wyżej sesji naukowej w Kamieniu Śląskim wiadomość o naszych bibliobusach wywołała wręcz furorę. Okazało się, że tylko gdzieś w województwie szczecińskim istnieje jakiś bibliobus, ale już chyba nie funkcjonuje. Biblioteki rejonowe "Caritas" przy bibliotekach w Dobrzenu Wielkim i w Staniszcach Wielkich mają dwa bibliobusy marki Mercedes, specjalnie przystosowane do przewozu książek i obsługi czytelników. Każdy z tych bibliobusów w miesiącu obsługuje około czterdzieści miejscowości, umożliwiając czytelnikom kontakt z dobrą książką. Są to zazwyczaj miejscowości małe, w których nigdy nie było i chyba nie prędko będzie biblioteka stacjonarna. Dzięki naszym bibliobusom książka naprawdę trafia pod strzechy. Kiedy strona niemiecka wystąpiła z inicjatywą uruchomienia bibliotek na kółkach, odnosiliśmy się dość sceptycznie do tego pomysłu. Okazało się jednak, że był to tzw. "strzał w dziesiątkę". Bibliobusy nie tylko przyjęły się, ale jest coraz większe na nie zapo-

trzebowanie, do tego stopnia, że nasze dwa autokary nie wszyskiemu mogą podolać. Marzy nam się więc trzeci autokar, który obsłużyłby przede wszystkim wspomniane "białe plamy" na mapie naszej diecezji a więc rejon miast Nysa, Prudnik, Głubczyce. I przy okazji dygresja. - Jeżeli książki jeżdżą na kółkach, to wypada by koordynator z Opola również miał czym przewieźć książki i mógł od czasu do czasu obejrzeć w terenie pracę swoich bibliotek.

Jak na wstępie wspomniano, działalność nasza jest możliwa dzięki środkom zapewnianym nam przez Rząd Federalny Niemiec, a w przyszłości również przez jedną z fundacji z siedzibą w Düsseldorfie. Mamy nadzieję, że te wszystkie nasze marzenia i zamierzenia zostaną zrealizowane dzięki pomocy wspaniałych Gospodarzy, którzy nas dzisiaj goszczą.*

* Referat został wygłoszony na szkoleniu bibliotekarzy w Oerlinghausen koło Bielefeld w dniu 14 grudnia 1994 r.

No. 1874/6

Józef Piza

ZABEZPIECZENIE NOWEJ KSIĄŻKI PRZED ZNISZCZENIEM

Przyjemnością dla każdego bibliotekarza i bibliofila jest chodzenie po księgarniach i oglądanie wystawionych tam książek. Jeszcze większą satysfakcję przeżywamy, kiedy możemy kupić dla swojej biblioteki dobre i pięknie wydane pozycje. Każdy bibliotekarz będzie się starał kupić książkę dobrze wydaną, w twardej oprawie i solidnie zszytą, by mogła ona przez długi czas służyć czytelnikowi. Znamy pojęcie konserwacji książki polegające przede wszystkim na jej oprawieniu. Z tych względów wiele bibliotek prowadzi introligatornie przybiblioteczne. Konserwacja książki to nie tylko jej oprawa. To cała odrębna dziedzina wiedzy, którą zajmują się wyspecjalizowane placówki naukowe z istniejącym od 1938 r. Instytutem Patologii Książki w Rzymie na czele.

Nie na ten temat jednak chciałbym się tu wypowiadać. Nas bibliotekarzy interesuje przede wszystkim takie zabezpieczenie książki, by mogła być ona użyteczna dla czytelnika przez możliwie jak najdłuższy czas. Stąd też najprostszą formą zabezpieczenia nowej książki przed zniszczeniem było jej obkładanie papierem. Prawdziwego jednak bibliofila denerwuje taki sposób postępowania. Do dzisiaj można jeszcze spotkać w wielu mniejszych bibliotekach regały pełne szarych, beznamiętnych, jednakowo wyglądających woluminów. A przecież książka powinna krzyć się widocznym tytułem, kolorową oprawą i przyciągać do półek czytelników. Jak więc zabezpieczyć nową książkę przed zniszczeniem umożliwiając jej pełne oddziaływanie zewnętrzną szatą graficzną na czytelnika? Sposób taki przedstawili nam Niemcy na zorganizowanym dla bibliotekarzy

Caritas i DFK (Deutscher Freundschaftskreis) kursie, który odbył się w dniach od 10 do 18 grudnia 1994 roku w Oerlinghausen koło Bielefeld.

Przedstawiono tam sposób zabezpieczenia nowej książki przed zniszczeniem poprzez obłożenie jej specjalną przezroczystą folią, która przylegając ściśle do książki nie przykleja się do niej w ten sposób, by przy jej ściągnięciu zderzyć z okładki część szaty graficznej. Podczas używania książki najbardziej na zniszczenie narażone są grzbiec oraz połączenia okładki z książką poprzez wyklejkę. Tutaj zaprezentowano specjalne taśmy samoprzylepne z białego płótna, które przykleja się w miejscu połączenia wyklejki z książką oraz okładki z wyklejką. Można jej także użyć przy doklejaniu wyrwanej strony książki. Pomimo foliowania, grzbiec książki najbardziej ulega zniszczeniu. Aby nie obkładać całej książki nową folią wystarczy delikatnie odciąć żyłką starą folię w odległości około 1 centymetra od zgięcia grzbiec i wtedy bez problemu odejdzie pasek nadniszczzonej folii. W to miejsce przyklejamy nieco grubszą taśmę foliową przeznaczoną specjalnie do konserwacji grzbieców książek.

Foliowane są książki broszurowe, jak i w twardej okładce. Jeżeli książka posiada obwolutę, wtedy się ją odpowiednio docina do wielkości okładki i wkłada pod przyklejaną do twardej okładki folię. Książka nie traci w ten sposób swego graficznego i przyciągającego atrybutu.

Na wspomnianym kursie każdy z nas mógł nauczyć się foliowania książek na zajęciach praktycznych. Uczestnicy kursu zostali obdarowani pewną ilością materiałów potrzebnych do tego rodzaju konserwacji książek. A trzeba powiedzieć, że materiały te nie są tanie. Mam przed sobą cennik zawierający 435 pozycji różnego rodzaju folii, o różnych rozmiarach i innych detali potrzebnych przy konserwacji książki. Dla przy-

kładu: 25 metrowej długości zwój folii ma wymiary od 6 do 50 centymetrów szerokości. Ten największy (25 m x 50 cm) kosztuje 107,45 DM.

Przy foliowaniu nowych książek Niemcy pamiętają również o przygotowaniu książki do jej wypożyczenia. Na ostatniej stronie wyklejki przylepia się druczek, na którym wpisane są wszystkie wypożyczenia książki (datami) jak i przypomnienie, że najpóźniej za tydzień książkę należy zwrócić. W prawym dolnym wewnętrznym rogu tylnej okładki przyklejana jest papierowa kieszonka do przechowywania kart książki, kiedy jest ona na półce bibliotecznego. W dolnej części grzbietu książki przylepia się różnokolorowe paseczki, oznaczające rodzaj literatury (np. popularnonaukowa, religijna, beletrystyka...) Na tych kolorowych paseczkach pisze się pierwsze sylaby nazwiska autora lub tytułu pozycji, by móc łatwo książkę znaleźć na półce bibliotecznego oraz nakleja jeszcze różnego koloru kółka w zależności od tego czy książka przeznaczona jest dla młodszych dzieci, młodzieży czy dorosłych. System ten, jednolity w Niemczech, ułatwia bardzo pracę bibliotekarzom i czytelnikom.

W poprzednim artykule zamieszczonym na stronach 9 - 13, pisząc na temat Bibliotek Caritas wspomniałem o Towarzystwie im. św. Karola Boromeusza (Borromäusverein) z siedzibą w Bonn. Instytucja ta zajmuje się zakładaniem bibliotek, posiada liczące się na rynku wydawnictwo, produkuje i rozprawdza materiały do konserwacji książki. Była również współorganizatorem wspomnianego kursu dla bibliotekarzy w Oerlinghausen, gdzie wielu pracowników Towarzystwa prowadziło wykłady i zajęcia praktyczne. Współpraca i żywe kontakty bibliotek Caritas z Towarzystwem im. św. Karola Boromeusza z Bonn być może zaowocują tym, że i nasze biblioteki będą mogły pozwolić sobie na profesjonalne zabezpieczenie nowych książek przed zniszczeniem.

IZBA ŚLĄSKA

W 1994 roku Gminna Biblioteka Publiczna w Chrzastowicach zorganizowała dla dzieci i młodzieży tzw. Izbę Śląską, czyli pokaz oryginalnego, XIX-wiecznego wyposażenia wiejskiej izby. Impreza miała na celu rozbudzenie zainteresowania i przywiązania do najbliższego regionu, była też lekcją historii dla dzieci.

Przygotowania rozpoczęto odpowiednio wcześniej: należało bowiem zorientować się, którzy mieszkańcy wsi, jakie dawne przedmioty posiadają oraz czy gotowi byłiby je udostępnić. Jak się okazało z wypożyczeniem nie było problemów. Pozyskane zbiory zgromadzone zostały w mieszkaniu pani Agnieszki Król - pracownicy GBP. Udało się skompletować w miarę pełne wyposażenie dawnej chaty. Antyczne meble: szafki, kredens, kufer, stary zegar, wieszak stanowiły umeblowanie pokoju, a ściany ozdobiono makatkami. W rogu pokoju urządzono kącik do mycia. Nie zabrakło również i wyposażenia kuchni: wielki stół kuchenny przykryto białym haftowanym obrusem, na ścianie powieszono szafki na przyprawy kuchenne, a w kredensie ustawiono komplet XIX-wiecznych filiżanek ze spodkami. Udało się też zgromadzić sprzęt gospodarski: maselnicę, maślnicę, niecki na chleb, żelazko z duszą.

By przybliżyć i podkreślić użyteczność tych przedmiotów oraz wprowadzić w krąg dawnych zwyczajów, urządzono pokaz pieczenia chleba i ucierania masła, oczywiście przy użyciu eksponowanych przedmiotów. Prezentacji tych czynności dokonywały zaprzyjaźnione panie z Chrzastowic. Natomiast objaśniała i oprowadzała po wystawie pani Agnieszka Król, ubrana w oryginalny śląski strój:

kolorową mazelonę (spódnice), haftowaną koszulę, kubrak i wykonaną szydełkiem chustę.

Dzieci obecne na wystawie - w pokazie uczestniczyły dzieci z przedszkola oraz z młodszych klas szkoły podstawowej w Chrzastowicach - nie tylko oglądały zebrane eksponaty, ale mogły również skosztować pieczonego dawnym, domowym sposobem kołacza oraz chleba posmarowanego ukreconym masłem.

Wystawa miała też swoją oprawę muzyczną. Miejscowy grajek przygrywał dzieciom na harmonii i śpiewał śląskie pieśni.

Ekspozycja wzbudziła duże zainteresowanie, w związku z czym postanowiono ją powtórzyć. A okazją do tego będą obchody 700-lecia powstania wsi Chrzastowice. Wystawę planuje się poszerzyć o stare wydawnictwa, zdjęcia oraz różnego rodzaju pamiątki przeszłości.

Mirosława Wąsowicz

Dział Informacyjno-Bibliograficzny

STANISŁAWA PRZYBYSZEWSKA

Wybór literatury

Dramatopisarka i malarka. Urodziła się 1 października 1901 roku w Myślenicach. Była córką malarki Anieli Pająkówny i Stanisława Przybyszewskiego. Mieszkała początkowo we Lwowie, w 1909 r. wraz z matką wyjechała do Paryża. Po jej śmierci zamieszkała w Zurychu pod opieką Wacława Moraczewskiego, następnie w Wiedniu, w domu ciotki Heleny Balińskiej. W 1920 r. ukończyła Państwowe Seminarium Nauczycielskie w Krakowie. Przeniosła się do Poznania, gdzie pracowała jako nauczycielka studiując jednocześnie na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Poznańskiego. Pierwsze prace literackie drukowała w 1922 r. w piśmie "Zdrój". W tymże roku przeniosła się do Warszawy. Wkrótce została aresztowana za przynależność do partii komunistycznej. Dzięki staraniom m.in. ojca zwolniono ją. W 1923 roku poślubiła malarza i nauczyciela gminnego Jana Panińskiego i zamieszkała w Gdańsku. Odtąd zajęła się wyłącznie pracą literacką i malarstwem. Zmarła w Gdańsku 15 sierpnia 1935 r.

TWÓRCZOŚĆ

Dramaty. - Gdańsk: Wydawnictwo Morskie, 1975. - 466 s.

Zawiera:

Dziewięćdziesiąty trzeci

Sprawa Dantona. Także: druk fragm. *Wiadomości Literackie* 1929 nr 42, 1930 nr 51/52

Thermidor

Rec. Kamiński L., *Miesięcznik Literacki* 1977 nr 3 s. 132 - 134; Meller S., *Kultura* 1976 nr 4 s. 11 - 12; Urbanowicz M., *Głos Wybrzeża* 1975 nr 263 s. 5; Walas T., *Nowe Książki* 1976 nr 7 s. 35 - 37, il.;

Listy. - Gdańsk: Wydawnictwo Morskie, 1978 - 1986. - 3 t.

T.1: Grudzień 1913 - wrzesień 1929 - 1978. - 678 s.

Rec.: Graczyk E., Czermińska M., *Punkt* 1979 nr 8 s. 121 - 133; Rajchert G., *Scena* 1978 nr 12 s. 32, il.; Sochoń J., *Literatura* 1979 nr 21 s. 6; Ziełński J., *Nowe Książki* 1978 nr 23 s. 41 - 43, il.; Ziegenhrite J., *Dziennik Bałtycki* 1978 nr 171 s. 4

T.2: Październik 1929 - listopad 1934. - 1983. - 639 s.

Rec.: Macuzanka Z., *Nowe Książki* 1984 nr 9 s. 94 - 96

T.3: Grudzień 1927 - październik 1933. - 1986. - 332 s.

Rec.: Bojarska A., *Nowe Książki* 1987 nr 5/6 s. 21 - 22, il.; Kopciński J., *Miesięcznik Literacki* 1987 nr 9 s. 142 - 144

Ostatnie noce Ventôse'a. - Kraków: Wydawnictwo Literackie 1958. - 177 s.

Rec.: Bartnicka J.I., *Nowe Książki* 1959 nr 9 s. 521 - 523; Greń Z., *Dziennik Polski* 1959 nr 59 s. 5; Kijowski A., *Twórczość* 1959 nr 4 s. 118 - 120; Żabicki Z., *Nowa Kultura* 1960 nr 7 s. 2

OPRACOWANIA

o życiu i twórczości

W książkach

1. Graczyk E.: Ćma: o Stanisławie Przybyszewskiej. - Warszawa: "Open". 1994 - 145 s.
2. Kohnska K.: Stachu: jego kobiety, jego dzieci. - Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1978. - 313 s.
3. Lewandowski T.: Dramat intelektu. Biografia literacka Stanisławy Przybyszewskiej. - Gdańsk: Wydawnictwo Morskie, 1982. - 269 s.

4. Osoby. Wybór, opracowanie i redakcja: M.Janion, S.Rosiek. - Gdańsk: Wydawnictwo Morskie, 1984. - 571 s.

W czasopiśmie

1. Berwińska K.: Ogień na wicherze. Rzecz o Stanisławie Przybyszewskiej. *Dialog* 1988 nr 7 s. 5 - 43
Rec.: Pasionek-Szachmowska B., *Autograf* 1989 nr 12 s. 75 - 77
2. Bojarska A.: Andrée Lynne. (Proza Stanisławy Przybyszewskiej). *Przegląd Humanistyczny* 1978 nr 11 s. 103 - 120
3. Fik M.: Za co kochamy Przybyszewską. *Twórczość* 1975 nr 12 s. 127 - 133
4. Gromska J.: Osobowość Stanisławy Przybyszewskiej na podstawie jej listów. *Psychiatria Polska* 1986 nr 4 s. 294 - 301
5. Heinstejn J.: Obraz władzy i terroru w "Teatrze rewolucji" Stanisławy Przybyszewskiej. *Przegląd Humanistyczny* 1989 nr 8/9 s. 49 - 57
6. Helsztyński S.: "Stasia". *Kultura* 1965 nr 18 s. 11
7. Jastrzębska Z.: Sprawa Stanisławy. *Filipinka* 1983 nr 5 s. 6 - 7
8. Kiślak E.: Przybyszewska na Utopii. *Teksty Drugie* 1994 nr 3 s. 88 - 90
9. Kolińska K.: Córka, matka i ojciec. Opowieść o Stanisławie Pająkowej-Przybyszewskiej. *Fragm.pow. "Stachu: jego kobiety, jego dzieci"*. *Miesięcznik Literacki* 1977 nr 2 s. 69 - 79
10. Kolińska-Sochaczewska K.: Stanisława Przybyszewska w pamiętniku matki i jej listy. *Z przeszłości. Teatr* 1975 nr 2 s. 18 - 19, il.
11. Kosicka J.: Witkacy i Przybyszewska. Problem rewolucji. *Dialog* 1985 nr 9 s. 101 - 109

12. Kossak E.K.: Stasia i jej rodzina. *Filipinka* 1975 nr 7 s. 12, fot.
13. Król M.: Przybyszewska o Rewolucji Francuskiej. *Dialog* 1973 nr 1 s. 84 - 89
14. Lewandowski T.: Autoportret Stanisławy Przybyszewskiej w listach ukryty. *Skrót. Twórczość* 1977 nr 11 s. 48 - 61
15. Lewandowski T.: Stanisława Przybyszewska i Tomasz Mann czyli dialog pozorny. *Twórczość* 1979 nr 12 s. 72 - 85
16. Lewandowski T.: Stanisława Przybyszewska wśród swoich i obcych. *Fragm. Nurt* 1982 nr 1 s. 27 - 30
17. Narutowicz K.: Przybyszewska. *Życie i Myśl* 1976 nr 3 s. 80 - 87
18. Nieznane listy ... [do Heleny Barlińskiej]. Oprac. K. Kolińska. *Teatr* 1993 nr 3 s. 41
19. O Stanisławie Przybyszewskiej. *Litery* 1972 nr 2 s. 22 - 23
20. Petrozolin-Skowrońska B.: Portret w smudze cienia. *Literatura* 1977 nr 51/52 s. 9, il.
21. Pleśniarowicz K.: Ekspresjonizm w dramatach Stanisławy Przybyszewskiej. *Litteraria* 1977 z. 1 s. 20 - 38
22. Pleśniarowicz K.: Rodowód dramatów Stanisławy Przybyszewskiej. *Człowiek i Światopogląd* 1978 nr 2 s. 121 - 136
23. Przybyszewska w "czasie wspomnień". Wypow. M. Mitera-Dobrowolska [i in.]. *Punkt* 1979 nr 8 s. 106 - 120
24. Pysiak K.: Danton, Robespierre i my. *Życie Literackie* 1982 nr 3 s. 10, il.
25. Rudnicki A.: Wczoraj wieczorem. *Teatr* 1971 nr 22 s. 4 - 6

26. Safuta M.: Córka sławnego ojca. *Kobieta i Życie* 1983 nr 7 s. 14 - 15, fot.
27. Symotiuk S.: "Zdrada rewolucji" - jako klucz biograficzny. Psychosocjologia twórczości S. Przybyszewskiej. *Przegląd Humanistyczny* 1987 nr 7/8 s. 67 - 78
28. Taborski R.: Europejska kariera Stanisławy Przybyszewskiej. *Twórczość* 1987 nr 3 s. 139 - 141
29. Taborski R.: Pośmiertny triumf Stanisławy Przybyszewskiej. W 40 rocznicę śmierci autorki "Sprawy Dantona". *Życie Warszawy* 1975 nr 189 s. 7, il.
30. Wilk M.: Czy tylko sprawa Dantona? *Punkt* 1981 nr 13 s. 56 - 64
31. Woroszyński W.: Przybyszewska. Zapiski z kwartalnym opóźnieniem. *Więź* 1976 nr 12 s. 182 - 184
32. Wysińska E.: Sprawa Dantona i sprawa Marata. [Sztuka S. Przybyszewskiej i P. Weissa]. *Dialog* 1967 nr 5 s. 93 - 98
33. Zechenter W.: Stasia. Wspomnienie w 30 rocznicę śmierci Stanisławy Przybyszewskiej. *Kultura* 1965 nr 16 s. 9, il.
34. Ziegenhirte J.: Szkic do portretu. *Fakty* 78 1978 nr 11 s. 7, il.
35. Zwinogrodzka W.: Przybyszewska i polska niedojrzałość. *Dialog* 1988 nr 7 s. 126 - 132

Recenzje teatralne

Dziewięćdziesiąty trzeci

Teatr Telewizji, Wrocław

Rec.: Milewski J., *Kierunki* 1969 nr 7 s. 12

Teatr Kameralny, Bydgoszcz

Rec.: Niesiołbędzki J., *Fakty* 77 1977 nr 27 s. 10 - 11, il.

Teatr Minatura, Kraków

Rec.: Mikłaszewski K., *Kultura* 1977 nr 29 s. 5

Teatr im. J. Słowackiego, Kraków

Rec.: Morawiec E., *Życie Literackie* 1977 nr 24 s. 5, il.; Jędrzejczyk O., *Teatr* 1977 nr 15 s. 8 - 9, il.; Łazarkiewicz M., *Literatura* 1977 nr 51/52 s. 10

Teatr Ateneum, Warszawa

Rec. Baranowska A., *Kultura* 1980 nr 24 s. 14, il.; Misiorny M., *Trybuna Ludu* 1980 nr 96 s. 9

Teatr Dramatyczny, Warszawa

Rec.: Baranowska A., *Kultura* 1980 nr 49 s. 13

Teatr im. L. Kruczkowskiego, Zielona Góra

Rec.: Sobkowiak Cz., *Nadodrze* 1981 nr 22 s. 6

Teatr im. W. Siemaszkowej, Rzeszów

Rec.: Teodorczyk E., *Profile* 1983 nr 4 s. 30, il.

Sprawa Dantona

Teatr Polski, Wrocław

Rec.: Czarwiński B., *Kultura* 1967 nr 18 s. 10; Gawlik J.P., *Życie Literackie* 1967 nr 21 s. 5, il.; Greń Z., *Wiatraki* 1967 nr 13 s. 3; Kelera J., *Odra* 1967 nr 4 s. 69 - 72, il.; Kłossowicz J., *Polityka* 1967 nr 13 s. 12; Koenig J., *Współczesność* 1967 nr 6 s. 9; Kral A.W., *Teatr* 1967 nr 10 s. 3 - 6, il.

Teatr Powszechny, Warszawa

Rec.: Adamski J., *Kultura* 1975 nr 19 s. 12; Głogowski K., *Kierunki* 1975 nr 7 s. 10; Grodzicki A., *Życie Warszawy* 1975 nr 23 s. 7; Fik M., *Polityka* 1975 nr 7 s. 11, il.; Kallimach, *Literatura* 1975 nr 9 s. 10; Kral A.W., *Teatr* 1975 nr 5 s. 4 - 5, il.; Kłossowicz J., *Literatura* 1975 nr 6 s. 6, il.;

Lepkowski K., *Dialog* 1975 nr 9 s. 129 - 134; Mamoń B., *Tygodnik Powszechny* 1975 nr 9 s. 5; Marat S., *Scena* 1975 nr 5 s. 2 - 5, il.; Misiorny M., *Trybuna Ludu* 1975 nr 29 s. 8; Sienkiewicz M., *Przekrój* 1975 nr 1557 s. 9, il.; Szydłowski R., *Życie Literackie* 1975 nr 6 s. 16, il.; T.M., *Więź* 1975 nr 5 s. 143 - 146; Wolicki K., *Dialog* 1975 nr 9 s. 129 - 134; Wróblewski A., *Argumenty* 1975 nr 6 s. 12; Wysińska E., *Kultura* 1975 nr 6 s. 11, il.; Zahorski A., *Kronika Warszawy* 1975 nr 4 s. 65 - 70, il.

Teatr im. J. Słowackiego, Kraków

Rec.: Maśliński J., *Życie Literackie* 1975 nr 14 s. 5, 12-13, il.; Ost J., *Barwy* 1975 nr 3 s. 14, il.; Wolicki K., *Dialog* 1975 nr 9 s. 129 - 134

Teatr Wybrzeże, Gdańsk

Rec.: Kellner I., *Teatr* 1980 nr 26 s. 4 - 5, il.; Kielak E., *Trybuna Ludu* 1980 nr 301 s. 5; Niesiobędzki J., *Fakty 80* 1980 nr 49 s. 9, il.; Żurowski A., *Kultura* 1980 nr 48 s. 11 - 12, il.; Niesobędzki J., *Kultura* 1981 nr 19 s. 12, il.; Piotrowska E., *Nurt* 1981 nr 1 s. 39 - 40

Thermidor

Teatr Polski, Wrocław

Rec.: Frankowska B., *Współczesność* 1971 nr 5 s. 9; Greń Z., *Dialog* 1971 nr 8 s. 132 - 137; Kelera J., *Odra* 1971 nr 4 s. 83 - 85; Koenig J., *Teatr* 1971 nr 6 s. 13 - 16, il.; Morawiec E., *Życie Literackie* 1971 nr 10 s. 7, il.

Teatr Wybrzeże, Gdańsk

Rec.: Kanold B., *Pomorze* 1972 nr 8 s. 14, il.; Niesiobędzki J., *Literatura* 1972 nr 9 s. 20 - 21, il.

Teatr Ateneum, Warszawa

Rec.: Bieniewski H., *Stolica* 1978 nr 33 s. 6, il.; Jaszcz., *Perspektywy* 1978 nr 26 s. 27; Natanson W., *Życie Warszawy* 1978 nr 150 s. 7; Niesiobędzki J., *Fakty 78* 1978 nr 47 s. 10; Szydłowski R., *Trybuna Ludu* 1978 nr 132 s. 8; Natanson W., *Życie Warszawy* 1980 nr 116 s. 7

Teatr Telewizji, Warszawa

Rec.: Krzywobłocka B., *Rzeczywistość* 1984 nr 44 s. 16

Aleksandra Paniewska

Dział Instrukcyjno-Metodyczny

BRZECHWA DZIECIOM

Zabawa literacka dla młodszych dzieci

Jan Brzechwa (wł. Jan Lesman) urodził się 15 sierpnia 1900 r. w Żmerynce na Ukrainie (zm. 2. 07.1966). W bieżącym roku przypada więc 95 rocznica Jego urodzin. Proponujemy wykorzystać tę okazję do przeprowadzenia w bibliotece zabawy literackiej z dziećmi. Pytania zamieszczone poniżej dotyczą najbardziej znanych utworów poety.

Przedstawiony materiał może posłużyć również jako konspekt konkursu dla dzieci, poszczególne zadania byłyby wtedy punktowane (np. za każdą poprawną odpowiedź - 1 pkt.), a zwycięzcą zostaje ten, kto uzyska największą liczbę punktów. Tych, którzy chcieliby zorganizować teatrzyk, czy montaż poetycki odsyłamy do *Guliwera* 1993 nr 3 s. 50-58, gdzie zamieszczony został konspekt autorstwa W. Chotomskiej pt. "Podróże z Panem Brzechwą". Sam Jan Brzechwa był również autorem wielu widowisk i wielu sztuk scenicznych dla dzieci.

I. W miejsce kropek wstaw brakujące wyrazy

1. Na wyspach

Podobno jest kot w butach

2. Mieszkał w Wiśle sum wąsaty

Znakomity

3. Rudy ojciec, rudy dziadek
 Rudy ogon - to mój spadek
 A ja jestem
 Ruszaj stąd, bo będę gryzi.
4. Na ulicy Trybunalskiej
 Mieszka sobie Staś
5. - A to feler -
 Westchnął
6. Na tapczanie siedzi
 Nic nie robi cały dzień
7. Proszę pana, pewna
 traktowała świat z wysoka
8. i Filip lat już wiele
 Słyną jako przyjaciele
9. Chwaliła się raz przed całym ogrodem.
 że jest bardzo smaczna z miodem.
10. Nad rzeczką opodal krzaczka
 Mieszkała
11. Ten słoń nazywa się
 Ma trąbę, lecz na niej nie trąbi.

II. Odpowiedz na pytania

1. Podaj nazwisko ilustratora większości utworów Jana Brzechwy.
2. Jan Brzechwa zaczął wcześniej pisać bajki dla dzieci, czy utwory dla dorosłych?
3. Na lekcji jakiego przedmiotu rozlał się atrament w znanym wierszu Jana Brzechwy?
4. Ile czasu zajęła Michałowi w siedmiomilowych butach podróż spod Częstochowy do Warszawy?
5. Jakie miasto znalazło się nagle w sąsiedztwie Opoła, gdy "jakiś łobuz nabił globusowi guza"?
6. Która z naszych rzek okazała się najmądrzejsza w "Kłótni rzek" tak rozsądzając spór:
*"Jednakowy los nas czeka
W morze wpadnie każda rzeka"*?
7. Po co stonoga wędrowała do Białej?
8. Co chciała kupić kaczką - dziwaczką w aptece?
9. Co rośnie na dębach, na wyspach Bergamutach?
10. Z czego słynie Szczebrzeszyn?

III. Podaj tytuły wierszy, z których wybrano poniższe fragmenty

1. "Krasnoludki z wszystkich miast
Urządziły w lesie zjazd
O czym tam się mówiło przez dwanaście godzin
To pana, proszę pana, zupełnie, ale to zupełnie nie obchodzi."
2. "Piotrus nie był dzisiaj w szkole
Antek zrobił dziurę w stole.
Wanda obrus poplamiała.
Zosia szyi nie umyła,

Jurek zgubił klucz, a Wacek
Zjadł ze stołu cały placek."

3. "Powiada robaczek: - I dziadek i babka,
I ojciec, i matka jadali wciąż jabłka,
A ja już nie mogę! Już doyc! Już basta!
Mam chęć na befsztyczek! - I poszedł do miasta!

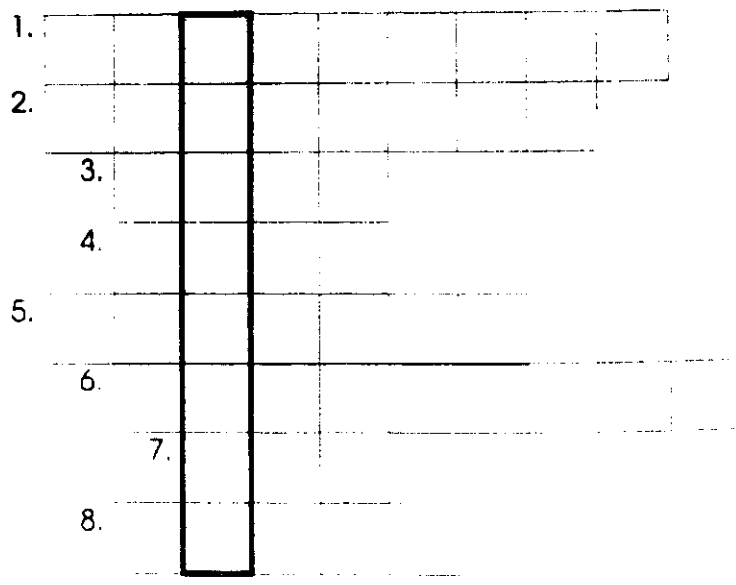
4. "Pan kucharz kaczkę starannie
Piekł jak należy w brytfannie,
Lecz zdębiał obiad podając,
Bo z kaczki zrobił się zajęc,
W dodatku cały w buraczkach."

5. Było sobie raz jajko, mądrzejsze od kury
Kura wyłazi ze skóry
Prosi, błaga, namawia: - Bądź głupsze!
Lecz co można poradzić, kiedy ktoś się uprze."

IV. Rozwiąż krzyżówkę i odczytaj hasło

1. Co zielonego miał na sobie robaczek w jabłuszku z wiersza "Entliczek - pentliczek"?
2. Kto walczył z pożarem w wierszu "Pali się"?
3. Jest dziki, zły i ma bardzo ostre kły.
4. Siedział na tapczanie, cały dzień nic nie robiąc.
5. "Znano różne w świecie lisy
Był więc lis Łysy"
6. Brzmiały w trzcinie w Szczebrzeszynie.
7. "Gdyby nie byi na obrazku
Zaraz by cię zjadł, głuptasku"

8. "Skaczą niedościgle, robiąc małpie figle."

V. Z rozsypanki ułóż poprawnie 4 fraszki Jana Brzechwy o zwierzętach

- Pozwólcie przedstawić sobie:
- Proszę państwa oto mis.
- Pantera jest cały w cętki
- I jest w bardzo złym humorze

Pan żubr we własnej osobie.
Że chociaż tego nie lubi,
Wielbłąd dźwiga swe dwa garby
Miś jest bardzo grzeczny dziś.

Zróbże minę uprzejmą żubrze.
Chętnie państwu łapę poda
A przy tym bieg ma taki prędko,
Niczym dwa największe skarby.

Biegnąc własne cętki gubi.
No, pokaż się, żubrze
Że trzeciego mieć nie może.
Nie chce podać. A to szkoda.

Odpowiedzi

- I. 1. Bergamutach, 2. matematyk, 3 rudy lis, 4. Pytalski, 5. seler,
6. leń, 7. kwoka, 8. Prot, 9. rzepa, 10. kaczką - dziwaczka, 11. Bombi
- II. 1. Jan Marcin Szancer, 2. bajki dla dzieci, 3. geografia, 4. 15 minut.
5. Łódź, 6. Wisła, 7. dostała list z zaproszeniem na pierogi, 8. mleka
5 deka, 9. jabłka w gronostajowych czapkach, 10. w Szczepreszynie
chrząszcz brzmi w trzcinnie
- III. 1. Krasnoludki, 2. Skarżypyta, 3. Entliczek - pentliczek, 4. Kaczką
- dziwaczka, 5. Jajko
- IV. BRZECHWA, *wyrazy pomocnicze*: 1. kubraczek, 2. strażacy,
3. dzik, 4. leń, 5. Ancymon, 6. chrząszcz, 7. wilk, 8. małpy

V.

Pozwólcie przedstawić sobie :

Pan żubr we własnej osobie.

No, pokaż się, żubrze.

Zróbże minę uprzejmą żubrze.

Pantera jest cała w cętki,

A przy tym bieg ma taki prędki,

Że chociaż tego nie lubi,

Biegnać - własne cętki gubi.

Proszę państwa, oto miś.

Miś jest bardzo grzeczny dziś,

Chętnie państwu łapę poda.

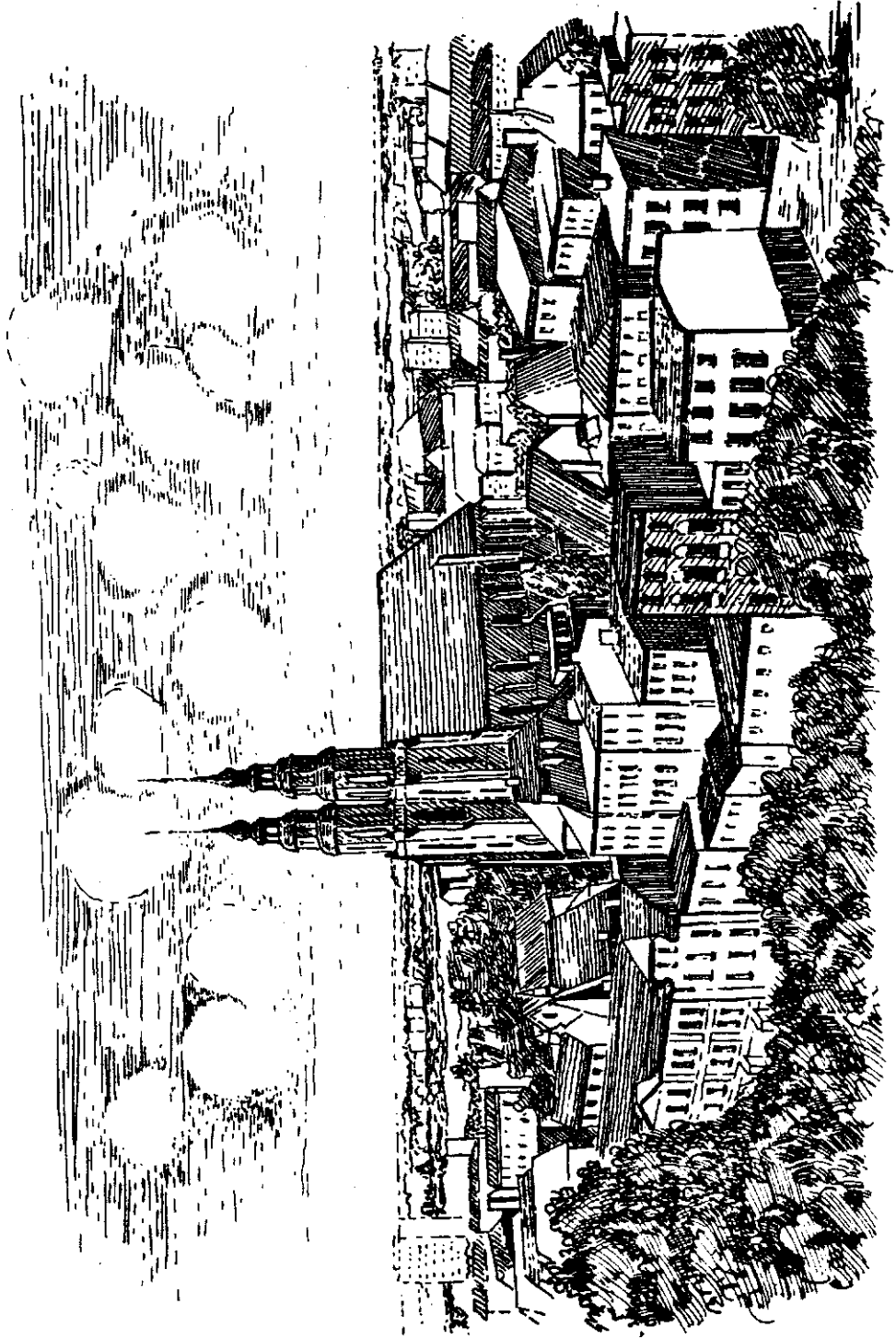
Nie chce podać? A to szkoda.

Wielbłąd dźwiga swe dwa garby,

Niczym dwa największe skarby.

I jest w bardzo złym humorze.

Że trzeciego mieć nie może.

NOWOŚCI O ŚLĄSKU OPOLSKIM

(wybór książek zakupionych przez WBP w Opolu do księgozbioru śląskiego)

Civis opoliensis '95 / red.nacz. Fryderyk Kremser. - Opole: Wydaw. Inst.Śląski, 1995. - 81 s. (Wydanie Specjalne Zeszytów Edukacji Kulturalnej Konwersatorium Joseph von Eichendorff)

Numer specjalny Zeszytów Edukacji Kulturalnej poświęcony jest sylwetkom mieszkańców Opola. Przedstawia dzieje ludzi zarówno urodzonych na Śląsku Opolskim, jak i tych, przybyłych z innych regionów kraju, emocjonalnie związanych z miastem. Czytelnik znajdzie więc tu portrety: pisarza - Szymona Koszyka, lekarzy - Leona Korca i Tadeusza Igera, senatora ziemi opolskiej - Doroty Simonides, fotografika - Fryderyka Kremsera, architekta - Andrzeja Hamady, twórców zespołu "Legenda" - Elżbiety i Alfreda Willimów i innych.

Dmochowski Zygmunt: Skaczące światło / red. Harry Duda. - Opole: "Wers", 1994. - 77 s.; il. (Publikacja nr 35)

Oficyna Literacka "Wers" wydała kolejny tomik poetycki Zygmunta Dmochowskiego po wcześniejszych: "Potargane anioły" i "Żarna i ziarna". Autor mieszka w Opolu. Miastu i swoim przyjaciółom poświęca wiele wierszy w tomiku. O twórczości Z.Dmochowskiego napisano: "Poezję ocenia się po tym, ile w niej piękna słów, urokliwości skojarzeń, sugestywności strof, lirycznego oddechu. I to właśnie emanuje z wierszy Zygmunta Dmochowskiego" (J. Szczupał), "Poezja Dmochowskiego jest meliczna na tyle, że aż prosi się targać strunę gitary i wyśpiewywać strofy poety znad Odry" (Z.Ostrowski)

Ekorozwój gmin: materiały seminarium Opole, 17 listopada 1994. - Opole: Opolskie Centrum Edukacji Ekologicznej, Wydział Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Opolu, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu, 1994. - 148 s.

Rozwój gmin powinien następować bez degradacji zasobów przyrody i jej ekosystemów oraz uwzględniać warunki przyrodnicze i społeczne. Na tym polega idea zrównoważonego rozwoju, czyli ekorozwoju. Prezentowane w wydawnictwie referaty i komunikaty z drugiego seminarium z zakresu ekorozwoju gmin przedstawiają zagrożenia środowiska przyrodniczego województwa opolskiego. Będą one szczególnie pomocne członkom zarządów gmin i pracownikom urzędów gminnych zajmujących się ochroną środowiska.

Górny Śląsk wczoraj = Oberschlesien gestern / tekst: Jacek Dubiel. - Gliwice: Wydaw. "Wokół nas", 1995. - 200 s.

Album zawiera przedwojenne zdjęcia miejscowości Górnego Śląska, m.in.: Głubczyc, Góry św. Anny, Grodkowa, Jemielnicy, Krapkowic, Kluczborka, Nysy, Otmuchowa, Opola, Prudnika, Strzelec Opolskich. Ilustracje poprzedzone są dwujęzycznym wstępem omawiającym historię tych ziem.

Hadasch Paul: Danke schön = Dziękuję bardzo / tłum. Wolfgang Jöhling. - Gliwice: Wydaw. "Wokół nas", 1995. - 151 s.

Treścią książki Paula Hadascha, Niemca pochodzącego z Nowej Wsi Królewskiej pod Opolem, są wspomnienia ludzi w większości pochodzących ze Śląska Opolskiego. Robotnicy, rolnicy, gospodynie domowe, ludzie nauki piszą o tym, jak okropności wojny pomogli im przeżyć zarówno Niemcy jak i Polacy. Wspomnienia są pokłosiem konkursu zorganizowanego przez Radio Opole, którego temat brzmiał: "Niemcy mówią dobrze o Polakach. Polacy mówią dobrze o Niemcach."

Podsiadło Jacek: Dobra ziemia dla murarzy. - Warszawa: TIKKUN, 1994. - 47 s.

Ósmy tomik poetycki mieszkanka Dobrzecza Wielkiego. Autor przybył na Opolszczyznę na początku lat trzydziestych. Jest pracownikiem opolskiej rozgłośni radia. Debiutował na łamach "Magazynu Hutniczego" w 1984 roku. Publikował w "brulionie", "NaGłosie", "Wolności Pokój", "ba'bel". Redagował serię wydawniczą "Poezja szybkiej obsługi". W 1993 roku otrzymał Grand Prix drugiej edycji konkursu na brulion poetycki, ogłoszonego przez pismo "brulion".

Ujrzałem twarz człowieka: polsko-niemieckie kontakty przed 1945 rokiem i po wojnie / pod red. Dietera Bacha i Wiesława Lesiuka. - Opole: PIN - Inst. Śląski, 1995. - 200 s.

Pierwsze rozdziały książki wprowadzają czytelnika w wydarzenia, które miały miejsce w okresie między 1934 a 1956 rokiem. Dalsze, są wspomnieniami jeńców wojennych, robotników przymusowych, uchodźców, wysiedlonych i wypędzonych zarówno Polaków jak i Niemców. Niektóre z tych wspomnień związane są ze Śląskiem Opolskim, np. relacja Zofii Hajduk. Autorzy wspomnień w masie okrucieństw wojny spotykali się z gestami osób, które zachowały swoje człowieczeństwo i pomagały tym, których powinny były uważać za wroga.

Wanatowicz Maria Wanda: Historia społeczno-polityczna Górnego Śląska i Śląska Cieszyńskiego w latach 1918-1945. - Katowice: Wydaw. Uniw. Śląskiego, 1994. - 200 s.; map., bibliogr. (Skrypty Uniwersytetu Śląskiego nr 497)

W dziejach Śląska lata 1918 - 1945 obfitowały w bardzo ważne dla mieszkańców tego regionu wydarzenia. Podziały polityczne Śląska, skutki przynależności do trzech odmiennych organizmów państwowych, zmiany jakie wprowadziła polityka hitlerowska w czasie drugiej wojny światowej rzutują na świadomość społeczną mieszkańców Śląska i odbiór kwestii śląskiej w środowiskach zewnętrznych.

KALENDARZ ROCZNIC I OBCHODÓW

Przedstawiamy wybór rocznic, akcji i obchodów

na III kwartał 1995 roku

LIPIEC

/30/ 2 VII 1965

Zm. **Wilhelm Mach**, prozaik,
eseista, krytyk literacki;
(ur. 1 I 1917)

/50/ 9 VII 1945

Zm. **Maria Pawlikowska -
Jasnorzewska** poetka, dramato-
pisarka; (ur. 24 XI 1891)

/60/ 9 VII 1935

Ur. **Halina Poświatowska**,
przedwcześnie zmarła poetka i po-
wieściopisarka; (zm. 11 X 1967)

/160/ 10 VII 1835

Ur. **Henryk Wieniawski**, skrzypek,
światowej sławy wirtuoz i kompozytor;
(zm. 31 III 1880)

/70/ 10 VII 1925

Ur. **Edmund Niziński**, pisarz po-

czytnych książek dla młodzieży,
dramaturg, autor słuchowisk radio-
wych i widowisk telewizyjnych

/60/ 13 VII 1935

Ur. **Jarosław Marek Rymkiewicz**,
poeta, dramatopisarz, krytyk i historyk
literatury

/40/ 16 VII 1955

Utworzono **Opolski Związek
Literatów Polskich**. Pierwszym
prezesem został Rafał Urban

/10/ 16 VII 1985

Zm. **Heinrich Böll**, prozaik
niemiecki, laureat Nagrody Nobla w
1972 r.; (ur. 21 XII 1917)

/50/ 17 VII - 2 VIII 1945

Odbyła się **Konferencja Wielkiej
Trójki w Poczdamie** z udziałem
H.Trumana, W.Chur-chilla i J.Stalina

(omawiano m.in. sprawy przesiedlenia
ludności niemieckiej z Polski)

/65/ 19 VII 1930

Ur. *Małgorzata Hillar*, poetka; (zm.
06. 1995 r.)

/90/ 25 VII 1905

Ur. *Elias Canetti*, poeta i dra-maturg
austriacki, laureat Nagro-dy Nobla w
1981 r.; (zm. 14 VIII 1994)

/110/ 26 VII 1885

Ur. *André Maurois*, pisarz
francuski, biograf; (zm. 9 X 1967)

SIERPIEŃ

/50/ 6 VIII, 9 VIII

Amerykanie zrzucili bombę
atomową na miasta: Hiroszimę i
Nagasaki

/50/ 11 VIII 1945

Zm. *Stefan Jaracz*, wybitny aktor,
twórca teatru "Ateneum"; (ur. 24 XII
1883)

/40/ 12 VIII 1955

Zm. *Tomasz Mann*, prozaik
niemiecki, laureat Nagrody Nobla w
1929 r.; (ur. 6 VI 1875)

/50/ 15 VIII 1945

Rozpoczęła działalność *Liga Kobiet*,
masowa organizacja społeczna zrzesza-
jąca kobiety różnych środowisk

/95/ 15 VIII 1900

Ur. *Jan Brzechwa*, poeta, satyryk,
autor książek dla dzieci; (zm. 24 VII
1966)

/60/ 15 VIII 1935

Zm. *Stanisława Przybyszewska*,
prozaik, autorka sztuk dramatycznych;
(ur. 1 X 1901)

/25/ 19 VIII 1970

Zm. *Paweł Jasionica*, pisarz i
publicysta; (ur. 10 XI 1909)

/20/ 19 VIII 1975

Zm. *Konrad Swinarski*, reżyser,
scenograf (ur. 1929)

/240/ 29 VIII 1755

Ur. *Jan Dąbrowski*, generał, twórca
Legionów Polskich we Włoszech; (zm.
6 VI 1818)

WRZESIEŃ

/25/ 1 IX

Międzynarodowy Dzień Pokoju

/25/ 1 IX 1970

Zm. **François Mauriac**, powieściopisarz, poeta i dramaturg francuski, laureat Nagrody Nobla w 1952 r.; (ur. 11 X 1885)

/90/ 3 IX 1905

Ur. **Stefan Chmielnicki**, literat, satyryk, działacz kultury w Opolu; (zm. 11 XI 1982)

/80/ 5 IX 1915

Zm. **Stanisław Witkiewicz**, malarz, krytyk, pisarz; ojciec Stanisława Ignacego (ur. 8 V 1851)

/110/ 10 IX 1890

Rozpoczęto wydawać **Gazetę Opolską** pismo polityczno-społeczne założone przez Bronisława Koraszewskiego. Gazeta Opolska wychodziła do 1923 r.

/25/ 12 IX 1970

Zm. **Jan Izidor Sztandynger**, poeta, satyryk, propagator teatru lalkowego. (ur. 28 IV 1904)

/170/ 16 IX 1825

Zm. **Franciszek Karpiński**, poeta, przedstawiciel polskiego sentymentalizmu; (ur. 4 X 1741)

/25/ 23 IX 1970

W Opolu-Bierkowicach otwarto **Muzeum Wsi Opolskiej**

/160/ 24 IX 1835

Zm. **Vincenzo Bellini**, włoski kompozytor operowy; (ur. 1 XI 1801)

/25/ 25 IX 1970

Zm. **Erich Maria Remarque**, niemiecki powieściopisarz i dramaturg; (ur. 22 VI 1898)

/50/ 26 IX 1945

Zm. **Bela Bartók**, kompozytor i pianista węgierski; (ur. 25 III 1881)

/5/ 26 IX 1990

Zm. **Alberto Moravia**, włoski pisarz moralista; (ur. 28 XI 1907)

/40/ 29 IX 1955

Zm. **Lucyna Krzemieniecka** autorka popularnych książek dla dzieci i młodzieży; (ur. 11 V 1907)

O PRAWIE AUTORSKIM

Czy biblioteka może wypożyczać wideokasety, płyty kompaktowe i świadczyć usługi polegające na zwielokrotnianiu utworów z nich pochodzących?

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im.E.Smolki w Opolu skierowała do Departamentu Prawa Autorskiego i Praw Pokrewnych Ministerstwa Kultury i Sztuki pismo w sprawie wyjaśnienia, czy Stowarzyszenie Autorów ZAiKS - Dyrekcja Okręgowa, ul.Stanowa 13/5 w Katowicach jest organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub pokrewnymi w myśl art.104 i art.105 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych - Dz.U.Nr 24, poz.85.

Wyjaśnienia wymaga fakt, że WBP w Opolu łączy ze Stowarzyszeniem Autorów ZAiKS w Katowicach umowy licencyjne, na podstawie których WBP prowadziła działalność polegającą na wypożyczaniu wideokaset, płyt kompaktowych i usług polegających na zwielokrotnianiu utworów z płyt kompaktowych na taśmy magnetofonowe.

Otrzymaliśmy pismo z Departamentu następującej treści:

Ministerstwo Kultury i Sztuki
Departament Prawa Autorskiego
i Praw Pokrewnych
L.dz. DPA 024/46/95

Warszawa, dnia 23 maja 1995 r.
00-950 Warszawa
Krak. Przedmieście 15/17
Skrytka pocztowa P - 34
Tel. 20-02-31 centrala

Pan
Tadeusz Chrobak
Dyrektor
Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej
w Opolu

W nawiązaniu do pisma zn. D-O/02/023-2/95 uprzejmie informuję:
Stowarzyszenie Autorów ZAiKS jest "organizacją zbiorowego zarządzania" prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, o jakiej mowa w art. 104 i 105 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 4 lutego 1995 r. (Dz.U.Nr 24, poz. 83).

Decyzją Ministra Kultury i Sztuki uzyskało ono z dniem 1 lutego 1995 r. zezwolenie na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi do utworów literackich, muzycznych, słowno-muzycznych, choreograficznych, scenicznych i sceniczno-muzycznych na następujących polach eksploatacji:

- utrwalanie
- zwielokrotnianie
- wprowadzanie do obrotu
- publiczne wykonanie
- nadawanie za pomocą wizji i fonii przewodowej i bezprzewodowej przez stację naziemną oraz za pośrednictwem satelity
- wyświetlanie
- najem
- dzierżawa

Stowarzyszenie Autorów ZAiKS zarządza jednak tylko prawami autorskimi twórców, nie jest natomiast uprawnione do zarządzania prawami pokrewnymi do fonogramów i wideogramów (zgodnie z art. 94 ust. 2 - prawami producentów fono- i wideogramów). Licencję Ministra Kultury i Sztuki na zarządzanie prawami pokrewnymi do fonogramów i wideogramów uzyskał Związek Producentów Audio-Video, ul. Czarnieckiego 5/2, 01-511 Warszawa.

Jest on uprawniony do zarządzania prawami w zakresie praw do fonogramów i wideogramów na następujących polach eksploatacji:

- zwielokrotnianie określoną techniką
- wprowadzenie do obrotu
- najem
- dzierżawa

Działalność biblioteki polegająca na wypożyczaniu kaset magnetofonowych i płyt kompaktowych zgodna jest z zakresem dozwolonego użytku publicznego chronionych utworów przyznanego bibliotekom w art. 28 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 4 lutego 1995 r. (Dz.U.Nr 24, poz.83). Przepis ten stanowi, że biblioteki mogą:

1) udostępniać nieodpłatnie w zakresie zadań statutowych egzemplarze utworów opublikowanych (a więc także - kaset)

2) sporządzać lub zlecać sporządzenie pojedynczych egzemplarzy utworów opublikowanych, niedostępnych w handlu w celu uzupełnienia, ochrony swoich zbiorów i nieodpłatnego ich udostępniania. Przepis art.28 będąc wyjątkiem od zasady monopolu autorskiego na rozporządzanie dziełem zezwala bibliotekom tylko na to, co jest w nim expressis verbis wyrażone. Tj., zgodnie z art.28 ust.1 biblioteki mogą wypożyczać kasety magnetowidowe i płyty kompaktowe. Natomiast usługowe (a więc na zamówienie korzystającego z biblioteki) zwielokrotnianie utworów, poprzez przegrywanie ich z płyt kompaktowych na taśmy magnetofonowe nie mieści się w zakresie działań dozwolonych bibliotekom w ramach użytku publicznego. I w związku z tym jest nielegalne. Zgodnie bowiem z art.28 ust.2 - biblioteki mogą sporządzać lub zlecać sporządzanie jedynie pojedynczych egzemplarzy utworów opublikowanych, niedostępnych w handlu (i tylko takich) w celu uzupełnienia, ochrony swoich zbiorów i nieodpłatnego ich udostępniania. Nie mogą zaś kopiować utworów dla korzystających z usług biblioteki.

Kopiowanie wkraczałoby w prawa producentów i było sprzeczne z interesem twórców.

Dyrektor Departamentu
Prawa Autorskiego i Praw Pokrewnych
Teresa Drozdowska

